

Moldova

Media: Moldova 1 & TV 7

INTRODUCERE

Moldova, fiind o țară mică, are o piață media mică. Din 1989, când țara și-a proclamat independența, piața TV s-a dezvoltat într-un ritm lent. La început, pe lângă televiziunea de stat de la Chișinău, în Moldova puteau fi recepționate posturile de stat din România și Rusia (accesibile și în prezent). Acum sunt 8 posturi TV care emit din Chișinău - Moldova 1 (deținut de stat), Pervii Canal Moldova (comercial), N4 (comercial), Pro TV Chișinău (comercial), TV7 (comercial), Euro TV Chișinău (comercial, fost post public municipal), Muz TV Moldova (comercial), NIT (comercial). Șase dintre ele - Moldova 1, N4, Pro TV Chișinău, TV7, Euro TV Chișinău, NIT – difuzează știri locale.

Posturile TV din Moldova sunt favorizate de faptul că populația are încredere în mass media și, în particular, în televiziune. Potrivit unui sondaj recent¹ 66% din populație are încredere în mass media, în timp ce 73% a declarat ca televiziunea este principala sursă de informare.

Totuși, există și provocări. Un alt studiu² arată ca 97,1% din populație recepționează semnal TV, și că antena externă este principala modalitate de recepție (45,4%). Rețelele din cablu sunt accesibile pentru 1/3 din populație, iar restul folosește antene de cameră sau antene satelit. Cablul este destul de răspândit în localitățile urbane (peste 50% la sută din populația orașelor are acces la televiziunea prin cablu). În același timp, doar 14% din locuitorii satelor privesc posturi TV prin cablu. Modul în care populația recepționează posturile TV a determinat Consiliul Coordonator al Audiovizualului³ să constate că: *"Domeniul audiovizualului în R.Moldova se dezvoltă în detrimentul informării cetățenilor republicii. (...) Repartizarea neuniformă a frecvențelor a condus la o discrepanță vădită în măsura de informare a cetățenilor din mediul rural și celor din mediul urban"*.

POSTURILE TV MONITORIZATE

Moldova 1 (www.trm.md) este postul TV național, public prin lege, creat în 1958. Este parte a companiei Teleradio-Moldova, deținută de stat, și are acoperire națională. Postul este finanțat din banii publici, fondurile fiind alocate în fiecare an de către Parlament. Moldova 1

---

¹Barometrul Opiniei Publice mai 2007, www.ipp.md

²"Utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor de către populația Republicii Moldova – 2006" elaborat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, citat în "Strategia de acoperire a teritoriului național

³Strategia Consiliului Coordonator al Audiovizualului, www.cca.md

difuzează 5 programe de știri pe zi, buletinul principal fiind difuzat la ora 21.00 (în limba română). Sâmbăta și duminica postul are 6 buletine de știri, principalul fiind tot la 21.00, în română. Nu are știri sportive. Prognoza meteo este difuzată separat de știri.

TV7 (www.tv7.md) este un post TV comercial, lansat în 2006, cu acoperire terestră în Chișinău și accesibilă pe cablu în principalele orașe. Obține bani din publicitate. Postul aparține companiei private "Analitic Media Group". TV7 retransmite în Moldova postul rusesc NTV, și și-a lansat propriul buletin de știri în Martie 2006. Are 3 buletine de știri pe zi, (două fiind difuzate în reluare a doua zi dimineața) programul principal - la ora 20.30 (în limba rusă). Știrile sportive sunt incluse în buletinul de bază, în timp ce prognoza meteo este difuzată separat. În weekend postul nu are buletine de știri.

Ambele posturi își încep știrile cu head-uri scurte, cu durata între 40 și 60 de secunde, și în ambele cazuri, buletinele sunt prezentate de femei.

ANALIZA

Aspecte tehnice

Cea mai evidentă diferență dintre posturile public și comercial monitorizate este cea a calității imaginilor. Cadre clare, foarte bine alese și filmate – este regula la TV7, în timp ce imagini întunecate, neclare și lipsă de focalizare pot fi întâlnite des la Moldova 1. De exemplu, într-o știre despre o strategie aprobată de Consiliul Coordonator al Audiovizualului, difuzată pe 02.04.2007, interviul cu președintele CCA nu avea focalizare; un subiect despre campania de semănat din raionul Soroca, pe 02.04.2007 avea imagini de calitate foarte proastă; un reportaj despre preluarea funcțiilor de către noul președinte al companiei Teleradio-Moldova, pe 11.04.2007, avea interviuri filmate în lumina geamului; știrea despre un polițist răpit la Corjova de miliția transnistreană⁴, pe 12.04.2007, avea un interviu în cadru asimetric. Teoretic, cele doua posturi ar fi trebuit să aibă imagini de calitate comparabilă, deoarece folosesc mijloace tehnice de calitate și vârstă comparabilă.

Forma știrilor și forma de prezentare

În perioada monitorizată, Moldova 1 a difuzat 139 de știri. Mai mult de o treime⁵ au avut forma voice over (subiecte scurte citite de prezentator și acoperite parțial cu imagini, fără interviuri înregistrate).

Voice over-ele sunt folosite de obicei atunci când ziaristii nu reușesc să găsească toți protagoniștii unei știri, dar acest lucru nu este întotdeauna valabil pentru Moldova 1. Pe data

---

⁴ Transnistria este o parte mică a Republicii Moldova, situată pe malul stâng al râului Nistru, necontrolată de autoritățile oficiale. În 1990 liderii locali au proclamat independența regiunii, nerecunoscută însă internațional. În 1992 în zonă a avut loc un conflict armat care a durat câteva luni. De atunci, părțile negociază o soluție pentru diferend.

⁵ vezi Anexa, graficul "Form (Moldova 1)"

de 02.04.2007, un lider al opoziției a organizat o conferință de presă, cerând președintelui țării să-și dea demisia. Evenimentul a fost reflectat atât de TV7 cât și de Moldova 1. Postul privat a difuzat însă un reportaj (1'52"), în timp ce Moldova 1 a pus pe post un voice over scurt (37"). În știrea sa, postul public nici măcar nu a menționat că politicianul a cerut demisia șefului statului. Subiectul începe cu: *"Dumitru Braghiș, președintele Partidului Democrației Sociale, a dat publicității o scrisoare deschisă adresată președintelui Republicii Moldova, Vladimir Voronin. Situația din economia națională este calificată de deputatul PDS drept catastrofală..."* continuă cu aprecieri date de Dumitru Braghiș climatului investițional și social, și se încheie cu: *"Dumitru Braghiș consideră că problemele existente în economia națională și în mediul social pot fi soluționate, iar Moldova mai are șanse să prospere și să se plaseze printre țările europene dezvoltate"*. Acest subiect reprezintă o încălcare gravă a eticii jurnalistice, dacă nu chiar o posibilă tentativă de a manipula publicul. Omiterea unor detalii esențiale distorsionează, în cele din urmă, mesajul. Forma în care a fost reflectat evenimentul a creat impresia că a fost mai puțin interesant și mai puțin important decât alte subiecte care au avut interviuri înregistrate și o durată obișnuită.

Cele mai multe știri, 54% la Moldova 1 și 53% la TV7, au avut forma de reportaj (subiecte cu interviuri înregistrate) și au vizat evenimente curente. Dacă, însă, postul privat s-a concentrat pe conferințe de presă și alte evenimente publice, postul public a vizat activitatea șefului statului, a primului ministru și a președintelui parlamentului (23 de subiecte din totalul celor 73 de reportaje s-au referit **direct** la întâlniri, discursuri sau evenimente publice la care a participat cel puțin unul din cei trei oficiali. Exemple:

- 02.04.2007 Șeful statului l-a prezentat pe președintele Curții Supreme de Justiție (prima știre în jurnal)
  - 02.04.2007 Primul ministru în vizită la o fermă de porci
  - 03.04.2007 Primul ministru prezidând o ședință despre organizarea unui for economic
  - 11.04.2007 Președintele întâlnind un oficial american de la Millennium Challenge (prima știre, VO)
  - 12.04.2007 Președintele inaugurând o stațiune tehnologică de mașini într-un sat din stânga Nistrului
  - 12.04.2007 Primul ministru vizitând o gospodărie agricolă în sudul țării
  - 12.04.2007 Președintele Parlamentului în vizită în capitala Găgăuziei⁶
- etc.)

Nici Moldova 1 și nici TV7 nu au difuzat reportaje în direct. Totuși, postul public a folosit, în trei cazuri, intervenții telefonice ale reporterilor, dintre care două (02.04.2007 și 20.04.2007) au vizat criza politică dintr-o țară vecină.

De asemenea, au existat evenimente reflectate de TV7, pe care Moldova 1 le-a ignorat. Pe 11.04.2007, 24.04.2007 și 25.04.2007 postul comercial a relatat despre un proces de judecată în care a fost implicat șeful statului. Un deputat l-a acționat pe președintele țării în judecată, acuzându-l de calomnie. Pe data de 11.04.2007 instanța a stabilit data la care va

---

⁶ Găgăuzia (Gagauz-Yeri) este o unitate teritorial administrativă autonomă în cadrul Republicii Moldova

examina plângerea, apoi pe 24.04 și 25.04 au avut loc doua ședințe de judecată (refectate și de alte posturi TV). Până la urmă, judecătorul a respins plângerea depusă de către deputat. Oricum, însă, procesul de judecată l-a pus pe șeful statului într-o lumină defavorabilă. Telespectatorii postului public nu au avut ocazia să urmărească procesul, deoarece Moldova 1 nu a difuzat nimic despre el.

Interviurile lungi reprezintă o problemă serioasă la Moldova 1. Demnitarii sunt lăsați să vorbească mai mult de 1 minut despre subiecte complicate și uneori strict tehnice. De exemplu, pe data de 11.04.2007, postul public a relatat despre reluarea exporturilor de fructe și legume în Rusia. Toată știrea, de 1'43", a fost construită dintr-un singur interviu cu viceministrul agriculturii, care a explicat procedura de export în Rusia. Publicul țintă al acestui subiect a fost limitat - exportatorii, care oricum nu au putut să-și facă notițe din ceea ce a spus viceministrul despre procedură.

Surse de informare și echilibru

Oficiali din Guvern, ONG-uri, partide politice, instituții publice și experți independenți servesc drept surse de informare atât pentru postul comercial cât și pentru cel public. Fiecare însă își folosește sursele diferit și dă preferință anumitor categorii de surse. Moldova 1 obține cea mai mare parte a informațiilor de la demnitari de stat (vezi mai sus – 23 din 73 de reportaje îi vizează direct pe cei trei oficiali de prim rang). Majoritatea știrilor economice au drept sursă principală de informație Guvernul - 13 din 25 de subiecte (6 din 23 la TV7).

În timp ce TV 7 folosește uneori oamenii simpli drept sursă de informare, pentru a aborda probleme cotidiene – de exemplu, știrea difuzată pe data de 03.04.2007, despre o femeie care a intrat în conflict cu o companie de construcții care intenționa să-i demoleze casa - Moldova 1 nu are nicio știre despre oameni simpli. Postul comercial de asemenea a făcut un Vox-pop despre alegerile locale și candidații la funcția de primar de Chisinau. Moldova 1 nu a avut niciun Vox-pop. Postul public nu a folosit experți independenți pentru a comenta documente și decizii oficiale. ONG-urile și partidele politice s-au bucurat de spațiu minim la televiziunea națională.

Sursele sunt abordate diferit atunci când cele două posturi se află în condiții egale. Pe data de 20.04.2007, șeful statului a prezentat trei inițiative economice în Parlament. TV7 și Moldova 1 au reflectat evenimentul folosind câte 8 și, respectiv 9 interviuri. Distribuția a variat foarte mult⁷:

---

⁷**Vladimir Voronin**, Președintele Republicii Moldova, leaderul Partidului Comuniștilor

Igor Dodon, Ministrul Economiei și comerțului

Ion Guțu, membru al partidului de opoziție "Alianța Moldova Noastră"

Valeriu Cosarciuc, membru al partidului de opoziție "Alianța Moldova Noastră"

Anatol Țăranu, deputat neafiliat, membru al Partidului Național Liberal, de opoziție

Iurie Bolboceanu, deputat neafiliat, membru al Partidului Democrației Sociale, de opoziție

Eugenia Ostapciuc, președinte al fracțiunii parlamentare a Partidului Comuniștilor

Iurie Roșca, vicepreședinte al Parlamentului, leader al Partidului Popular Creștin-Democrat

Dumitru Diacov, leader al Partidului Democrat

Nicolae Bondarciuc, deputat comunist

TV7

- 1) "Pentru" inițiative (V. Voronin)
  - 2) "Pentru" (I. Dodon)
  - 3) "Împotrivă" (I. Guțu)
  - 4) "Împotrivă" (V. Cosarciuc)
  - 5) "Împotrivă" (A. Țăranu)
  - 6) "Împotrivă" (Iu. Bolboceanu)
  - 7) "Pentru" (E. Ostapciuc)
  - 8) "Pentru" (Iu. Roșca)
- (Aici ar putea fi adăugat un stand up ironic făcut de reporter, precum și imagini cu un gest nepolitic al șefului statului, care l-a împins ușor pe premier)

Moldova 1

- 1) "Pentru" (V. Voronin)
- 2) "Pentru" (I. Dodon)
- 3) "Împotrivă" (I. Guțu)
- 4) "Pentru" (E. Ostapciuc)
- 5) "Pentru" (Iu. Roșca)
- 6) "Neutru" (D. Diacov)
- 7) "Pentru" (I. Dodon)
- 8) "Pentru" (N. Bondarciuc)
- 9) "Pentru" (V. Voronin)

Astfel, TV 7 a avut 4 interviuri în susținerea inițiativelor șefului statului și 4 interviuri împotriva lor. Moldova 1 a difuzat 7 interviuri favorabile, doar unul împotriva propunerilor și unul neutru.

De asemenea, postul comercial a alocat fiecărui vorbitor timp aproximativ egal. La Moldova 1, interviul "Împotrivă" și "Neutru" au avut împreună o durată mai mică decât orice interviu "Pentru".

Există probleme serioase în ce privește echilibrul subiectelor despre crime. Postul public a avut 7 astfel de știri, TV7 - 6. Toate subiectele au fost obținute de la poliție, și chiar cea mai mare parte a imaginilor folosite în știri a fost filmată de polițiști. Niciun reportaj nu a avut o a doua sursă – nici suspectii și nici avocații lor nu au fost citați sau intervievați de ziariști (Moldova 1 și TV 7 au reflectat practic în aceeași manieră un subiect despre un avocat care a încercat să angajeze un asasin pentru a-și ucide un fost partener de afaceri și care a fost prins de poliție– 02.04.2007).

Durata știrilor

Durata totală a buletinelor de știri din perioada monitorizată ale celor două posturi a fost diferită. Moldova 1 a difuzat aproximativ 3 ore și 20 de minute de știri, iar TV7 - 2 ore și 31 de minute. Lungimea buletinelor de știri a variat, în cazul postului public, de la 23 la 31 de minute, iar în cazul postului comercial – de la 16 la 22 de minute.

Subiectele din diferite domenii au avut cote aproape egale de timp și de număr în buletinele de știri. La Moldova 1, știrile politice, de exemplu, reprezintă 15% din numărul total de materiale și 14% din timpul total. Diferența este mai mare atunci când vine vorba despre știrile economice – 18% din numărul total și 21% din timpul total. Acest lucru se explică prin durata fiecărei știri.

Statisticile⁸ privind durata subiectelor la Moldova 1 arată că postul public deseori

⁸Vezi Anexa, graficul "Length of item content (Moldova1)"

difuzează știri mai lungi de 2 minute, iar uneori pot fi vazute știri de 5 și chiar 6 minute. De exemplu, un reportaj despre inaugurarea, de către șeful statului, a unei stațiuni tehnologice de mașini într-un sat, pe data de 12.04.2007, a avut exact 6 minute; știrea despre prezentarea în Parlament a inițiativelor economice ale președintelui, pe 20.04.2007 a durat 6'26"; un subiect despre întâlnirea președintelui Parlamentului cu un grup de studenți, pe 23.04.2007, a numarat aproape 4 minute. Postul comercial de asemenea are știri mai lungi decât de obicei, dar 6 minute, care de fapt reprzintă un sfert dintr-un buletin normal, este un record nedoborât.

Critici și atitudine

În aprilie 2007, mass media din Moldova a reflectat pe larg trei inițiative economice, care au vizat climatul investițional, lansate de președintele țării. Moldova 1, în perioada monitorizată, a difuzat 4 știri (15% din totalul știrilor economice) care au vizat direct acest subiect.

În două cazuri, a fost vorba despre reportaje cu reacții la propunerile facute de șeful statului. O știre difuzată pe 11.04.2007 a fost prezentată cu cuvintele *“Există deja reacții pozitive din partea agenților economici...”*. Reportajul care a urmat conținea două interviuri, unul cu președintele Camerei de Comerț, care este un funcționar public, și altul cu o persoană prezentată drept agent economic. Imaginile folosite pentru știre sugerau că “agentul economic” este reprezentant al unei uzine din Chișinău deținută de proprietari ruși. Ambele interviuri susțineau inițiativa președintelui. Un reportaj similar, pe 12.04.2007, a fost prezentat cu cuvintele: *“Apar noi opinii despre inițiativa președintelui...”*. În știre erau două interviuri favorabile – unul cu un demnitar din Găgăuzia, și altul cu o persoană prezentată drept agent economic din Găgăuzia. *Inițiativa președintelui au mai fost vizate pe 12.04.2007 într-o știre scurtă despre o vizită programată a unei misiuni a Fondului Monetar Internațional, și într-un reportaj lung despre discuțiile din Parlament pe marginea propunerilor, pe 20.04.2007 (vezi 2.3 Surse de informare și echilibru). Niciun subiect din cele 4 nu a conținut comentarii critice (cu excepția unui interviu scurt din știrea de pe 20.04.2007) pe marginea propunerilor economice făcute de șeful statului.*

Postul comercial a difuzat 2 știri despre inițiativa președintelui – una pe 12.04.2007, când un consilier prezidențial a explicat propunerile – o știrie neechilibrată, cu un singur interviu acordat de oficial, dar tratată neutru. Al doilea reportaj, pe 20.04.2007, a fost mai mult sau mai puțin echilibrat și a reflectat discuțiile din Parlament (vezi 2.3 Surse de informare și echilibru).

Pe 02.04.2007, Primăria Chișinău a anunțat că, începând cu ziua următoare, străzile orașului vor fi spălate în fiecare dimineață. Atât TV7 cât și Moldova 1 au difuzat declarația. Dar numai postul comercial a continuat subiectul a doua zi, cu o știre în care se arăta că Primăria nu și-a onorat promisiunea.

Ambele posturi au avut știri în care atitudinea ziariștilor sau/și a stației a fost evidentă. Jumătate din știrile difuzate de Moldova 1 ar putea fi interpretate ca fiind relatări pozitive despre evenimente pozitive. Printre acestea se numără: un subiect despre veniturile bugetare (03.04.2007), vizita primului ministru la o gospodărie agricolă în sudul țării (12.04.2007), o

știre despre prezentarea vinurilor moldovenești în Suedia (20.04.2007) etc. 41% este cota știrilor cu atitudine neutră, deși conținutul variază - pozitiv, negativ sau neutru. De cele mai multe ori, acesta e cazul știrilor externe. Atitudine negativă în context negativ (5%) este întâlnită în cazul știrilor despre crime.

Distribuție teritorială și teme

Serviciile publice de teleradiodifuziune ar trebui, prin definiție, să reflecte evenimente de pe o suprafață cât mai mare și să abordeze un spectru de subiecte cât mai larg.

Deși Moldova 1 are acoperire prin eter pe tot teritoriul țării, iar postul comercial acoperă doar capitala, distribuția teritorială a știrilor este practic egală - 88% RM, 4% Transnistria și 1% Găgăuzia pentru TV7 și 76% RM, 1% Transnistria și 1% Găgăuzia în cazul Moldova 1 (diferențele până la 100% reprezintă știri externe).

Asta înseamnă 3 știri din cele două regiuni la Moldova1 – 1 din Găgăuzia și 2 din Transnistria. În două cazuri, știrile din regiuni reflectau vizite ale oficialilor – pe 12.04.07 președintele a inaugurat o stațiune tehnologică de mașini pe malul stâng al Nistrului, pe 12.04.07 președintele Parlamentului s-a întâlnit cu deputații locali din Comrat, capitala autonomiei Găgăuze. O singură știre, difuzată în aceeași zi, despre un polițist răpit de miliția transnistreană, nu a implicat demnitari oficiali.

Majoritatea absolută a subiectelor despre evenimente de pe teritoriul țării (fără Transnistria și Găgăuzia) – 97 din 105 – au constituit relatări din capitala Republicii Moldova, Chisinau. 8 subiecte au vizat evenimente din alte orase. TV7 a avut 3 știri din 104 despre evenimente din alte localități.

Pe lângă știri din cele două regiuni mari, Moldova 1 a difuzat știri despre afaceri internaționale, și, implicit, alte țări (31 items/22% of total).

Posturile comerciale caută știri senzaționale care ar suscita interesul publicului, și astfel ar majora ratingurile și veniturile din publicitate. Din acest punct de vedere, postul public are mai puține griji, deoarece bugetul său este aprobat la începutul fiecărui an. Cu toate acestea, distribuția temelor la cele două posturi monitorizate este aproape similară⁹. Știrile politice, economice și sociale predomină la Moldova 1 și la TV7. Evenimentele din cultură sunt reflectate mai puțin, în timp ce subiecte ce țin de educație, știință, religie și ecologie aproape că nu sunt abordate deloc de cele două posturi.

---

⁹Vezi Anexa, graficul “Topic (Moldova 1)”

CONCLUZII

Aspectul profesional

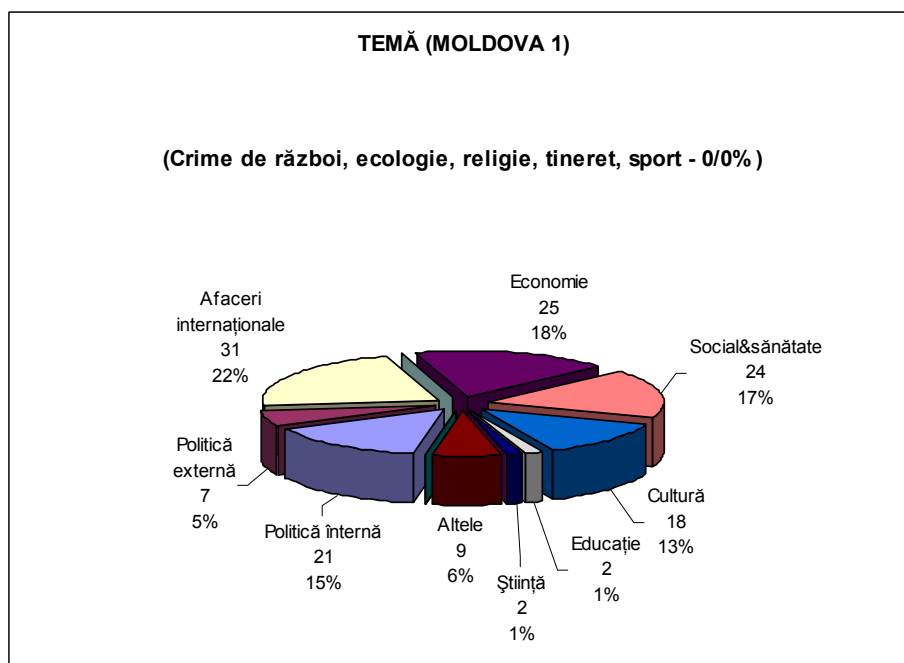
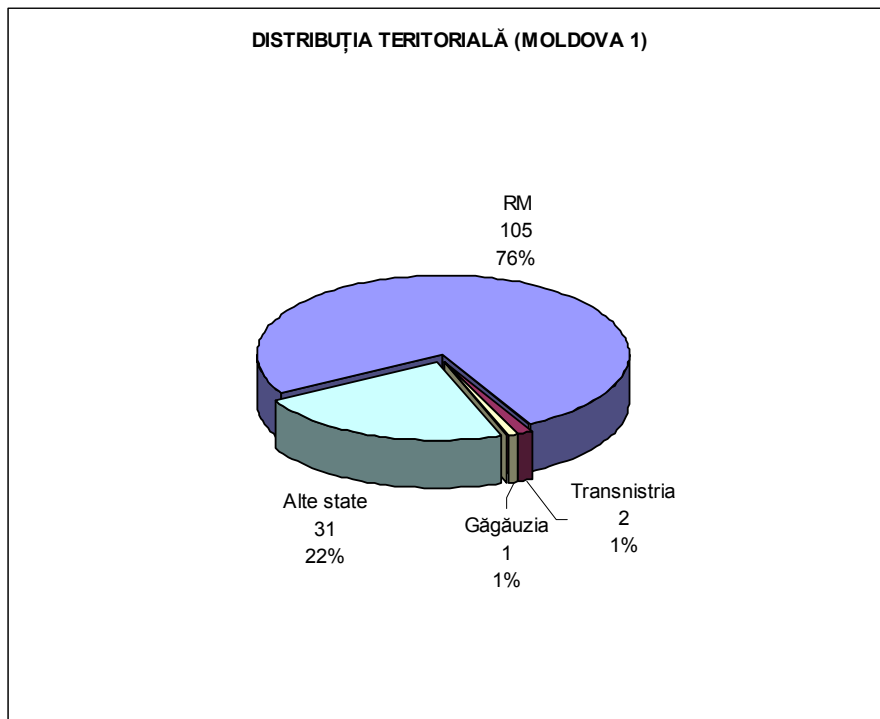
- Calitatea imaginii și a montajului la postul public trebuie îmbunătățite esențial
- Moldova 1 ar putea folosi un spectru mai larg de forme de relatări, inclusiv, dar nu numai, reportaje în direct și Vox-pop
- Este absolut necesară diversificarea surselor de informare, și în primul rând includerea oamenilor simpli în lista surselor
- Multe știri difuzate de Moldova 1 nu sunt echilibrate – o problemă care poate ridica semne de întrebare față de credibilitatea postului
- Cazul evident de informație greșită (02.04.2007 scrisoarea liderului de opoziție către președinte – vezi 2.2 Forma știrilor și forma de prezentare) lasă loc pentru incertitudini și poate provoca temeri despre posibile cazuri similare. Din acest motiv, corectitudinea informației trebuie monitorizată strict.

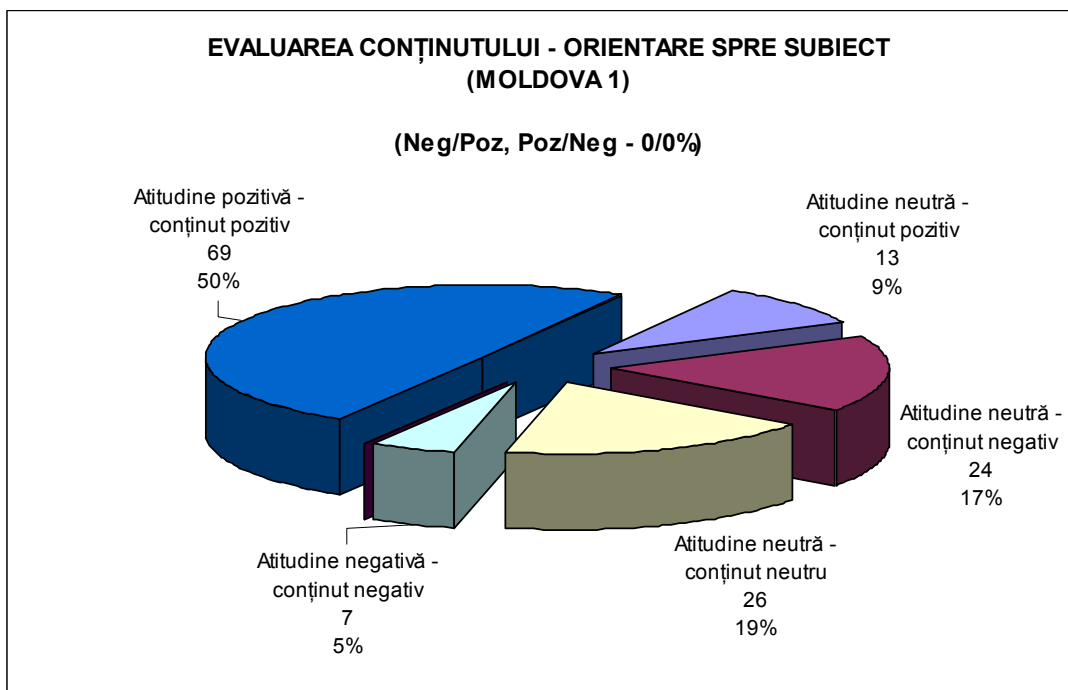
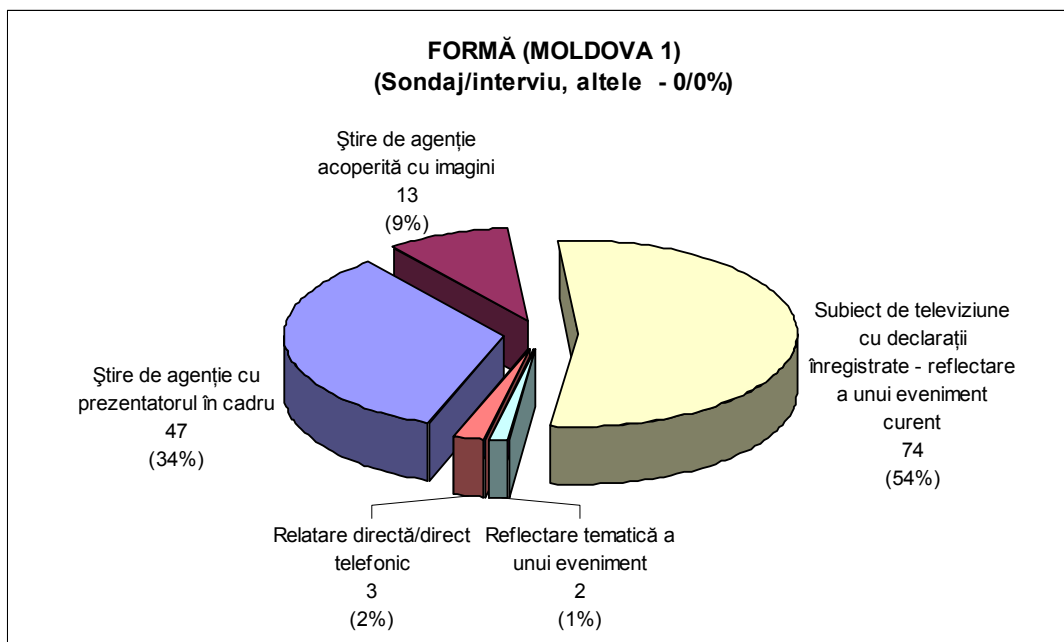
Aspectul social

- Moldova 1 trebuie să se concentreze asupra oamenilor simpli și nu a oficialilor. Evenimentele ar trebui abordate din punctul de vedere al celor care privesc știrile, iar relatările ar trebui să înceapă cu efectele pe care diferite evenimente, fenomene sau decizii le pot avea asupra vieților oamenilor
- Postul public ar trebui să reflecte mai multe evenimente dinafara capitalei – din Găgăuzia, Transnistria și alte zone
- Critica este o parte esențială a procesului decizional și a implementării deciziilor – opoziția politică, experți independenți și ONG-uri trebuie să-și găsească locul în buletinele de știri ale postului național
- Știrile externe ar trebui să dețină o cotă mai mică (acum 22% din numărul total al știrilor și 12% din timpul total).

Grafice

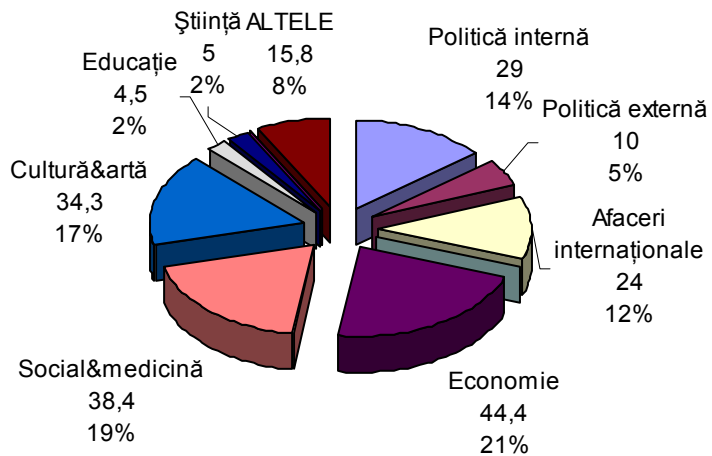
Moldova 1

LUNGIMEA SUBIECTELOR (MOLDOVA 1)

(Crime de război, ecologie, religie, tineret, sport - 0/0%)

TV 7

